

Sygn. akt IV U 716/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2014 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie – Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Kazimierz Kostrzewa

Protokolant: protokolant sądowy Marta Bartusiak

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2014 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania T. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 21 marca 2013 roku nr (...)

w sprawie T. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o emeryturę

oddala odwołanie.

Sygn. akt IVU 716/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 6 listopada 2014 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. decyzją z dnia 21 marca 2013 r., nr (...), na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), odmówił T. C. przyznania prawa do emerytury. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że ubezpieczony nie spełnia wymogów określonych w art. 184 powołanej ustawy, od wystąpienia których uzależnione jest nabycie prawa do emerytury, ponieważ nie udokumentował 25- letniego okresu ubezpieczenia, a jedynie 22 lata i 14 dni okresów składkowych i nieskładkowych oraz 15- letniego stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Organ rentowy nie uwzględnił wnioskodawcy okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w T. i w Przedsiębiorstwie (...) w T. od 23 lipca 1974 r. do 12 listopada 1991 r., ponieważ istnieje niezgodność pomiędzy zapisem w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach, a treścią zarządzenia resortowego odnośnie stanowiska pracy, a ponadto w świadectwie nie powołano się na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

T. C. wniósł odwołanie od tej decyzji, domagając się jej zmiany i przyznania mu prawa do emerytury. W uzasadnieniu odwołujący podniósł, że do ogólnego stażu pracy organ rentowy powinien mu doliczyć okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, ponieważ pomimo uczęszczania do szkoły w gospodarstwie tym faktycznie pracował przez co

najmniej 4 godziny dziennie, zaś w okresie wakacji nawet po kilkanaście godzin. Wnioskodawca dalej podnosił, że od 23.07.1974 r. do 08.08.1992 r. pracował w szczególnych warunkach w Przedsiębiorstwie (...)w G. Oddział T. na stanowisku montera urządzeń mechanicznych - zgodnie z zapisem Działu XIV poz. 25 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Tarnowie wyrokiem z dnia 7 sierpnia 2013 r. w pkt. I zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przyznał T. C. prawo do emerytury od dnia 04.02.2013 r., a w pkt. II zasądził od organu rentowego na rzecz odwołującego kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Sąd uznał, że ubezpieczony legitymuje się 25- letnim okresem ubezpieczenia i 15- letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, co uprawnia go do tzw. wcześniejszej emerytury. Organ rentowy wywiódł apelację. Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2014 r. sygn. akt III AUa 1891/13 uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnowie oraz pozostawił temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd winien przeprowadzić postępowanie dowodowe w całości z uwzględnieniem wynikającej z art. 6 k.c. zasady rozkładu ciężaru dowodu. Konieczne jest ustalenie w jakich okresach i na jakich oddziałach odwołujący pracował, jakiego rodzaju prace były na tych oddziałach wykonywane, czy były to prace zaliczane do prac w szczególnych warunkach i czy pracował podczas ruchu tych oddziałów. Ponadto konieczne jest ustalenie kto z członków rodziny odwołującego i w jakim zakresie pracował w gospodarstwie rolnym.

Bezsporne w niniejszej sprawie było, że odwołujący

Zaskarżoną decyzją z dnia 21 marca 2013 r. ZUS Oddział w T. odmówił T. C. przyznania prawa do emerytury, ponieważ wnioskodawca nie udokumentował 25- letniego okresu ubezpieczenia oraz 15- letniego stażu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Odwołujący nie przystąpił do OFE.

(okoliczności bezsporne)

Sąd ustalił ponadto następujący stan faktyczny sprawy:

T. C. urodzony w dniu(...) r. ukończył 60 lat. Odwołujący legitymuje się okresem składkowym i nieskładkowym w wymiarze 22 lata i 14 dni na dzień 01.01.1999 r. W dniu 04.02.2013 r. odwołujący się wystąpił z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury. Nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

(dowód: wniosek z dnia 04.02.2013 r. -k. 355 ar czII)

Rodzice odwołującego w latach 1971-1974 prowadzili gospodarstwo rolne o powierzchni 3,80 ha położone w N.. Uprawiali pszenicę, żyto, jęczmień, ziemniaki, buraki, rzepak, warzywa i kukurydzę. Hodowali 3 krowy, trzodę chlewną w ilości 4-5 sztuk, jednego konia i kury. W domu rodzinnym mieszkali rodzice odwołującego, odwołujący, siostra J. lat (...)i brat S. lat (...). Starsze rodzeństwo tj. siostra U. i brat L. nie mieszkali już z rodzicami. Po ukończeniu szkoły zawodowej, w okresie od 02.08.1971 r. do 22.07.1974 r. odwołujący uczęszczał do Technikum (...)w S. o profilu budowa maszyn. Z N. do S. było około 30 kilometrów. Dojazd do szkoły zajmował odwołującemu około 40 minut motocyklem, a pociągami około 1 godzinę w jedną stronę. Lekcje trwały od 8:00 do 13:00, a czasami do 14.00. Do domu wracał około 15.00 lub 16.00. uczył się przeciętnie 3 godziny dziennie, a spać kładł się o godzinie 22.00. W okresie kiedy odwołujący chodził do szkoły średniej w gospodarstwie pracowali rodzice odwołującego i pomagały im dzieci tj. odwołujący i jego rodzeństwo, kiedy miały na to czas. Dzieci, w tym odwołujący więcej pomagały w okresie wakacji. W okresie zimowo-jesiennym obsługa inwentarza żywego zajmowała 1-2 godzinny dziennie, ale zajmowali się tym wszyscy domownicy, a nie tylko odwołujący. Praca odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców miała charakter doraźnej pomocy, natomiast w okresie wakacji letnich odwołujący pracował po co najmniej 4 godziny dziennie. Ojciec odwołującego pracował zarobkowo w(...) w O. aż do emerytury, na którą przeszedł w dniu 05.12.1975

r. Matka pracowała w gospodarstwie rolnym aż do przekazania gospodarstwa córce J. w zamian za emeryturę, którą otrzymywała od 16.01.1989 r. Nie pobierała renty rolniczej.

dowód:

- decyzja Naczelnika Gminy w O. z dnia 29.05.1974 r.- k. 101 as,
- zeznania świadka M. S. – k. 16, 102-103 as,
- częściowo zeznania świadka W. J. - k. 16-17, 103 as,
- częściowo zeznania świadka J. C.- k. 17, 103 as,
- zaświadczenie Urzędu Miejskiego w Ż. z 28.02.2013 r.- k. 360 cz. II ar,
- świadectwo pracy z dnia 08.03.1976 r. –k. 7 ar W. C.,
- kserokopia aktu notarialnego –k. 91-94 as,
- częściowo zeznania odwołującego - k. 116-117 as,
- decyzja ZUS z dnia 29.04.1976 r. –k. 12 ar W. C.,
- decyzja ZUS z dnia 31.01.1989 r. – ar S. C..

Od 23.07.1974 r. do 28.02.1991 r. T. C. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...)w T., zaś od 01.03.1991 r. do 08.08.1992 r. w Przedsiębiorstwie (...)w T. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku monter. W trakcie zatrudnienia ukończył kurs spawacza PE i PG. Od początku zatrudnienia pracował na stanowisku monter maszyn i urządzeń przemysłowych lub też na stanowisku monter aparatury chemicznej. Jego praca polegała na montażu konstrukcji stalowych na wysokości , montażu zbiorników aparatury chemicznej jak również rurociągów od poziomu zero do kilku metrów, ale także remontowaniu urządzeń oraz aparatury chemicznej na terenie całego zakładu, wykonywał wtedy prace na różnych poziomach. Jako monterzy przygotowywali rury do spawania albo skręcali rury o ile miały one kołnierze do skręcania. Montował też urządzenia tj. kompresory, sprężarki, pompy, zawory, zasuwy, czujniki. Remonty urządzeń polegały na rozkręcaniu elementów urządzeń, ich czyszczeniu, a po odbiorze technicznym ich skręceniu. Na Wydziale Półspalania w (...)w T. tzw. stójki dwutygodniowe odbywały się na wiosnę i jesień. Remontował też aparaturę chemiczną. Remonty zajmowały około 2 miesiące w roku , a w pozostałym okresie był montaż. Remonty odbywały się na wyłączonych urządzeniach, ale na pozostałych częściach oddziału trwały normalne prace, czasami urządzenia były w ruchu. Pracował na wszystkich oddziałach Zakładów (...)w T., delegacji w Zakładach (...)w O., w Zakładach (...)we W., w Zakładach (...)w P., w Hucie (...), zakładach (...)w B., Zakładzie (...) w G.. Odwołujący legitymował się zaświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy na wysokości. Pracował na eksporcie w Hucie (...) w K. w byłej Czechosłowacji przez okres około 2 lat gdzie pracował jako monter , skąd wrócił najpóźniej w dniu 01.10.1988 r. W okresie od 27.10.1976 r. do 11.11.1977 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową.

dowód:

- świadectwa pracy z dnia: 28.02.1991 r. i 07.08.1992 r.- k. 5-6 cz. I ar,
- dokumentacja pracownicza –k. 363-371 ar czII,
- zeznania odwołującego –k. 116-117 as,
- częściowo zeznania świadka K. Ś. (1) –k. 104 as,

- zeznania świadka J. G. –k. 104 -105 as,
- zeznania świadka J. K. –k. 115-116 as,

K. Ś. (1) ur. (...) r. pracował w (...) S.A. w G. (...) w T. w okresie od 02.01.1974 r. do 28.02.2003 r. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku monter. Organ rentowy na podstawie świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach, w którym powołano się na wykaz A , dział V poz. 5 pkt. 1 załącznika NR 4 do Zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. przyznał K. Ś. (1) emeryturę od dnia 10.07.2011 r. tj. od dnia następnego po rozwiązaniu umowy o pracę.

dowód:

- notatka na posiedzenie kolejalne - k. 10 ar K. Ś. (1),
- decyzja ZUS z dnia 11.08.2011 r. - k. 20 ar K. Ś. (1),
- częściowo zeznania świadka K. Ś. (1) –k. 104 as,

J. G. ur. (...) r. pracował w okresie od 01.07.1977 r. do 31.12.1993 r. w (...) S.A. w G. (...) w T. na stanowisku spawacza i w początkowym okresie zatrudnienia tj. w 1977 r. pracował w jednej brygadzie z odwołującym, ale potem już razem nie pracowali chociaż mogło się zdarzyć, że pracowali na jednej budowie. Sąd Okręgowy w Tarnowie wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2014 r. sygn. akt IV U 220/14 przyznał J. G. emeryturę od dnia 28.10.2013 r. Jak wynika z uzasadnienia wyroku Sąd ustalił, że w okresie zatrudnienia w (...) S.A. w G. (...) w T. odwołujący pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako spawacz i z uwagi na spełnienie wszystkich przesłanek określonych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyznał mu emeryturę

dowód:

- wyrok SO w Tarnowie - k. 18 as dot. J. G.,
- uzasadnienie wyroku - k. 21-24 as dot. J. G.,
- zeznania świadka J. G. –k. 104-105 as,

Stan faktyczny w niniejszej sprawie Sąd ustalił w oparciu o dowody z dokumentów, zeznania świadków i częściowo zeznania odwołującego.

Sąd pozytywie ocenił dowody z dokumentów zawartych w aktach rentowych odwołującego, jego zmarłych rodziców oraz przedłożonych w toku postępowania, których autentyczność oraz wiarygodność, jak również poprawność materialna i formalna nie budziły wątpliwości, zaś ich treść i forma nie były kwestionowane przez strony postępowania. Brak było zatem jakichkolwiek podstaw, także takich, jakie należałoby uwzględnić z urzędu, aby dokumentom tym odmówić właściwego im znaczenia dowodowego.

Sąd w całości dał wiarę zeznaniom świadka M. S., który wskazał, kto pracował w gospodarstwie rolnym rodziców odwołującego się i w jakim zakresie. Zeznania te zasługiwały na walor pełnej wiarygodności, gdyż były wewnętrznie spójne, a przy tym były przekonujące w świetle zasad logiki i doświadczenia życiowego. Z zeznań tego świadka w sposób jednoznaczny wynika, że odwołujący wraz z rodzeństwem pomagał rodzicom w pracy w gospodarstwie rolnym, ale główny ciężar prowadzenia gospodarstwa spoczywał na rodzicach odwołującego. Matka odwołującego nie pracowała poza gospodarstwem rolnym, a ojciec wprawdzie pracował w tym czasie zawodowo, ale to nie przeszkadzało mu w wykonywaniu pracy w gospodarstwie rolnym. Na podstawie zeznań tego świadka można także ustalić, że w okresie wakacji letnich odwołujący pracował w gospodarstwie rolnym w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie przy pracach polowych i w oborze. Praca ta w okresie wakacji miała charakter stały, w wymiarze znaczącym dla funkcjonowania gospodarstwa rolnego.

Sąd dał wiarę jedynie częściowo zeznaniom świadka W. J. odnośnie pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 02.08.1971 r. do 22.07.1974 r.

w szczególności czasu poświęcanego przez odwołującego na tę pracę. Świadek jak sam przyznał nie wszystko już pamięta, ponieważ 15 lat temu przeszedł udar mózgu i od tego czasu ma problemy z pamięcią. Świadek ten jednak zeznał, że w spornym okresie odwołujący i jego siostra J. pomagali rodzicom w pracy w gospodarstwie rolnym, z tym że w okresie wakacji odwołujący najwięcej pomagał. W tej części zeznania tego świadka korespondowały z zeznaniami świadka M. S. i w tej części zostały przez Sąd uznane za wiarygodne.

Jeżeli chodzi o zeznania świadka J. C. to Sąd dał im wiarę jedynie częściowo o ile nie były one sprzeczne z zeznaniami pozostałych świadków oraz dowodami z dokumentów. Sąd nie dał wiary jej zeznaniom odnośnie twierdzeń, że jej rodzice w spornym okresie nie pracowali w gospodarstwie rolnym a cały ciężar jego prowadzenia spoczywał na jej bracie T. C.. Jest to niewiarygodne w świetle pozostałych zeznań świadków oraz dowodów z dokumentów. Rodzice odwołującego i świadka pracowali w spornym okresie w gospodarstwie rolnym, nie korzystali z rent i świadkowie zeznali, że dzieci jedynie pomagały rodzicom w pracy w gospodarstwie rolnym. Ponadto Sąd nie dał wiary jej zeznaniom odnośnie ilości godzin jakie jej brat przeznaczał w czasie roku szkolnego na codzienną pracę w gospodarstwie rolnym. Jak zeznał sam odwołujący w okresie nauki na codzienne przygotowanie do szkoły poświęcał około 3 godziny. Biorąc pod uwagę, że do szkoły dojazd zajmował mu około 1 godzinę w jedną stronę, a lekcje trwały od 8.00 do 14.00 lub 15.00 i ze szkoły wracał ok. 16.00, a spać kładł się około 22.00 to w ocenie Sądu nie było możliwe aby codziennie przed lekcjami zajmował się obrządkiem zwierząt, a po powrocie ze szkoły i po odliczeniu czasu niezbędnego na naukę i ewentualny odpoczynek nie było możliwe aby pracował w gospodarstwie jeszcze co najmniej 4 godziny, a nawet 6 godzin.

Sąd dał jedynie częściowo wiarę zeznaniom odwołującego odnośnie jego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 02.08.1971 r. do 22.07.1974 r. uznając je za niewiarygodne w części, w której twierdził, że jego rodzice w tym okresie nie pracowali w gospodarstwie rolnym oraz w zakresie wymiaru świadczonej pracy w okresie roku szkolnego, ponieważ jest to sprzeczne z zeznaniami świadków M. S. i W. J. oraz z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Ponadto z uwagi na konieczność codziennych dojazdów do szkoły, ilości czasu pozostałego po powrocie ze szkoły na naukę i niezbędny odpoczynek nie jest możliwe aby kładąc się spać o 22.00 odwołujący był w stanie po szkole pracować co najmniej 4 godziny dziennie. Jeżeli zaś chodzi o jego zeznania odnośnie pracy rano przed szkołą co miało mieć miejsce od godziny 5.30 to także były one niewiarygodne, ponieważ w tym czasie jak zeznał miał się zajmować obrządkiem trzody chlewnej, bydła, konia i kur, a jak z doświadczenia życiowego wiadomo praca w oborze między innymi wiąże się z koniecznością styczności z fekaliami zwierząt co siłą rzeczy wymaga następnie starannego umycia, zatem w ocenie Sądu nie było możliwe aby akurat tym codziennie rano zajmował się odwołujący. Biorąc pod uwagę całokształt materiału dowodowego należy uznać to za niewiarygodne. Skoro odwołujący kontynuował naukę w Technikum po szkole zawodowej to należy uznać, że w jego przypadku priorytetem była edukacja, a nie praca w gospodarstwie rolnym rodziców.

Odnośnie okresu pracy w warunkach szczególnych odwołujący przedstawił dowody z dokumentów oraz z zeznań świadków K. Ś. (1), J. G., J. K. oraz własne zeznania.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadka K. Ś. (1) częściowo. Sąd nie uznał za wiarygodne zeznań tego świadka w tym zakresie w którym twierdził, że monter konstrukcji stalowych na wysokości to jest to samo stanowisko co monter urządzeń i aparatury chemicznej. Ponadto z uwagi na treść zeznań tego świadka, że tylko czasami pracował w jednej brygadzie z odwołującym trudno uznać, że obaj pracowali u tego pracodawcy na tych samych stanowiskach i wykonywali tego samego rodzaju prace, a tym samym nie ma podstaw do twierdzeń, że organ rentowy w przypadku odwołującego bezzasadnie kwestionuje świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych czego nie czynił w przypadku K. Ś. (1). Sąd dał wiarę zeznaniom tego świadka w zakresie w jakim świadek ten zeznał, że ani on ani odwołujący nie pracowali tylko przy montażu, ale także przy remontach i oba te rodzaje prac się przeplatały co wynika także z zeznań świadka J. G. który zeznał, że prac remontowych było bardzo dużo. Sąd dał wiarę zeznaniom świadka J. G., ale świadek nie posiadał zbyt wielu informacji odnośnie rodzaju wykonywanych przez odwołującego pracy ponieważ

tylko w początkowym okresie pracował wspólnie z odwołujący, a poza tym pracował u tego pracodawcy na stanowisku spawacza a nie montera.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadka J. K. jedynie częściowo i nie uznał za wiarygodne zeznań tego świadka w zakresie w którym twierdził, że monter konstrukcji stalowych na wysokości to jest to samo stanowisko co monter urządzeń i aparatury chemicznej. Ponadto z uwagi na treść zeznań tego świadka, że nie pracował w jednej brygadzie z odwołującym, ale pracował w jednym zespole trudno uznać, że obaj pracowali u tego pracodawcy na tych samych stanowiskach i wykonywali tego samego rodzaju prace. Sąd dał wiarę zeznaniom tego świadka w zakresie w jakim świadek ten zeznał, że ani on ani odwołujący nie pracowali tylko przy montażu, ale także przy remontach i oba te rodzaje prac się przeplatały co wynika także z zeznań świadka J. G. który zeznał, że prac remontowych było bardzo dużo.

Zeznaniom odwołującego odnośnie jego pracy w Przedsiębiorstwie (...) w T. od 23.07.1974 r. do 28.02.1991 r. i w Przedsiębiorstwie (...)G.- Zakład w T. od 01.03.1991 r. do 08.08.1992 r. dał wiarę jedynie częściowo w zakresie zgodnym z zeznaniami świadków i dowodami z dokumentów.

Pozostałe okoliczności sprawy Sąd uznał za bezsporne, gdyż nie były w żaden sposób kwestionowane przez strony, zaś dokumenty przedstawione na ich stwierdzenie nie budziły wątpliwości Sądu co do ich autentyczności.

Sąd rozważył, co następuje:

Przedmiotem postępowania było rozstrzygnięcie czy T. C. przysługuje prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z późn. zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Stosownie do treści art. 32 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust.4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.). Z §1 Rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. § 2 ust.1 rozporządzenia ustala, że za okresy uzasadniające nabycie prawa do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu uważa się okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. §4 pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn;
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Kwestią sporną pomiędzy stronami było ustalenie, czy T. C. był zatrudniony w warunkach szczególnych w Przedsiębiorstwie (...)w T. od 23.07.1974 r. do 28.02.1991 r. i w Przedsiębiorstwie (...)w T. od 01.03.1991 r. do 08.08.1992 r. Organ rentowy kwestionował świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 07.08.1992 r. i koniecznym stało się ustalenie charakteru wykonywanej przez niego pracy w oparciu o zeznania świadków, jego zeznania i dokumentację pracowniczą. Sporne były również okresy jego ewentualnej pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 02.08.1971 r. do 22.07.1974 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) w § 2 ust. 2 zobowiązuje zakłady pracy do stwierdzenia okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji. Natomiast w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz. U. Nr 10, poz. 49) określone zostały środki dowodowe, które powinny być dołączone do wniosku, stwierdzające okoliczności uzasadniające przyznanie tego świadczenia (§ 4 ust. 3). W myśl § 21 ust. 1, 4 i 5 powołanego rozporządzenia środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia. W przypadku zaś ubiegania się pracownika o przyznanie emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia w szczególnym charakterze, zaświadczenie zakładu pracy powinno stwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których jest uzależnione przyznanie takiej emerytury lub renty. Wyjątek od zasady ustalonej w powołanym przepisie jest zawarty w § 22 wymienionego rozporządzenia, który przewiduje, że okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 maja 1985 r., III UZP 5/85 wyjaśnił, że w postępowaniu o świadczenia emerytalno-rentowe dopuszczalne jest przeprowadzenie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych dowodu z zeznań świadków na okoliczność zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy.

Pogląd ten został rozwinięty w znowelizowanym art. 473 kpc, który stanowi, że w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron. W postępowaniu przed tymi sądami okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń mogą być udowadniane wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi (por. wyr. SN z dnia 02.02.1996 r. II URN 3/95 OSNP 1996/16/239). Skoro w niniejszej sprawie organ rentowy kwestionował wykonywanie pracy w szczególnych warunkach przez odwołującego kierując się treścią świadectwa pracy w szczególnych warunkach, konieczne stało się ustalenie rodzaju czynności faktycznie wykonywanych przez odwołującego, w jakich okresach i na jakich oddziałach. W toku postępowania odwołującemu w oparciu o zaoferowane dowody nie udało się wykazać, że w okresach zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w T. i w Przedsiębiorstwie (...)w T. pracował w warunkach szczególnych. Ze świadectw pracy z dnia 28.02.1991 r. i z dnia 07.08.1992 r. wynika, że u tych pracodawców pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku monter. Jak wynika z zeznań odwołującego pracował na stanowisku monter aparatury i urządzeń chemicznych i wprawdzie on jak i świadkowie K. Ś. (2), J. G. i J. K. twierdzili, że pod tym określeniem należy rozumieć, że pracował na stanowisku monter konstrukcji na wysokości, ale w ocenie Sądu nie można wyprowadzić takiego wniosku. Z dokumentacji pracowniczej wynika, że stanowisko odwołującego było precyzyjnie określone. Ponadto wynika, że odwołujący miał uprawnienia spawacza gazowego i elektrycznego. Na podstawie zeznań słuchanych w sprawie świadków i odwołującego wynika, że jego praca polegała na montażu konstrukcji stalowych na wysokości, montażu zbiorników aparatury chemicznej jak również rurociągów na wysokości, ale także remontowaniu urządzeń oraz aparatury chemicznej na terenie całego zakładu, w większości wykonywał wtedy prace na wysokości. Prace te przeplatały się i nie można ustalić okresów, kiedy jego praca miałaby być praca

w szczególnych warunkach. Praca w szczególnych warunkach ma być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Jako monter przygotowywał rury do spawania albo skręcał je o ile miały kołnierz do skręcania. Montował też urządzenia tj. kompresory, sprężarki, pompy, zawory, zasuw, czujniki. Remonty urządzeń polegały na rozkręcaniu elementów urządzeń, ich czyszczeniu, a po odbiorze technicznym ich skręceniu. Na Wydziale Półspalania w (...) w T. tzw. stójki dwutygodniowe odbywały się na wiosnę i jesień. Remontował też aparaturę chemiczną. Remonty zajmowały około 2 miesiące w roku, a w pozostałym okresie był montaż. Remonty odbywały się na wyłączonych urządzeniach, ale na pozostałych częściach oddziału trwały normalne prace, czasami urządzenia były w ruchu. Pracował na wszystkich oddziałach (...) w T., w delegacji w Zakładach (...) w O., w Zakładach (...) we W., w Zakładach (...) w P., w Hucie (...), zakładach (...) w B., Zakładzie (...) w G.. Odwołujący legitymował się zaświadczeniem lekarskim o zdolności do pracy na wysokości. Pracował na eksporcie w Hucie (...) w K. na Słowacji. Sąd uznał, że odwołujący nie wykazał okresu 15 lat, kiedy to stale i w wymiarze pełnego etatu wykonywał pracę w warunkach szczególnych określonych w Wykazie A dziale V, poz. 5 tj. prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości chociaż zapewne w jakichś okresach czasu i tego rodzaju prace wykonywał ani nie wykazał aby we wspomnianym wymiarze wykonywał prace określone w Wykazie A dziale IV, poz. 39 tj. oczyszczanie albo naprawianie aparatów lub pojemników (np. cystern, zbiorników itp.) po produktach toksycznych, żrących i parzących oraz prace wewnątrz cystern, kotłów, zbiorników, aparatów i kanałów stale i w pełnym wymiarze czasu chociaż i tego rodzaju prace przy okazji przeprowadzanych remontów zapewne wykonywał, ani nie wykazał aby w konkretnym okresie zatrudnienia wykonywał prace w warunkach szczególnych określonych w Wykazie A dziale XIV, poz. 25 tj. bieżącą konserwację agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe i budowlano-remontowe na oddziałach będących w ruchu, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Odwołujący pracował na wszystkich oddziałach (...) w T., w delegacji w Zakładach (...) w O., w Zakładach (...) we W., w Zakładach (...) w P., w Hucie (...), zakładach (...) w B., Zakładzie (...) w G.. Remonty odbywały się na wyłączonych urządzeniach, ale na pozostałych częściach oddziału trwały normalne prace, czasami urządzenia były w ruchu. Pracował na eksporcie w Hucie (...) w K. w byłej Czechosłowacji przez okres około 2 lat gdzie pracował jako monter, skąd wrócił najpóźniej w dniu 01.10.1988 r. W okresie od 27.10.1976 r. do 11.11.1977 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową co wynika z angażu z dnia 30.11.1977 r.

Sąd uznał zatem, że odwołujący nie wykazał mimo ciążącego na nim obowiązku zgodnie z art. 6 k.c. co najmniej 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych określonej w wykazie A stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Odnosząc się do drugiej ze spornych przesłanek prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w niniejszej sprawie do należy wskazać, iż istnieje możliwość uzupełnienia brakującego okresu zatrudnienia okresem uzupełniającym.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również okresy przypadające przed dniem 01 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia traktując je z zastrzeżeniem art. 56 jako okresy składkowe jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Ustawodawca nie sprecyzował co należy rozumieć jako pracę w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku, ale było to przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 03.07.2001 r. II UKN 466/00 stwierdził, że za przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym wymienione w art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po tym dniu dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. (OSNP 2003/7/186). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy zaznaczył, że „stała praca w gospodarstwie rolnym nie polega na codziennym wykonywaniu czynności rolniczych, co ze względu na rozmiar gospodarstwa lub rodzaj produkcji rolnej może nie być w pewnych okresach konieczne, lecz polega na gotowości do wykonania pracy rolniczej, jeżeli sytuacja tego wymaga. Dlatego wymogiem jest zamieszkiwanie w pobliżu gospodarstwa rolnego, co zapewnia dyspozycyjność osoby

pracującej w gospodarstwie. Warunkom tym nie odpowiada pomoc w pracach rolniczych osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne. Nie wykonują one bowiem stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych". W wielu innych orzeczeniach Sąd Najwyższy stwierdził, że przy ustaleniu prawa do emerytury uwzględnia się okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczonej przed dniem 1 stycznia 1983 r. w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, także w czasie wakacji szkolnych (art. 10 ust. 3 w związku z art. 6 ust. 2 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) (tak w wyroku z dnia 19.12.2000 r. II UKN 155/00 publ. OSNP 2002/16/394 i por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96 OSNAPiUS 1997 nr 23, poz. 473; z dnia 7 listopada 1997 r., II UKN 318/97, OSNAPiUS 1998 nr 16, poz. 491; z dnia 13 listopada 1998 r., II UKN 299/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 799; z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 190/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 122, czy wyrok z dnia 10 maja 2000, II UKN 535/99, nie publikowany). W toku postępowania Sąd ustalił, że rodzice odwołującego w latach 1971-1974 prowadzili gospodarstwo rolne o powierzchni 3,80 ha położone w N.. Po ukończeniu szkoły zawodowej, w okresie od 02.08.1971 r. do 22.07.1974 r. odwołujący uczęszczał do Technikum (...)w S. o profilu budowa maszyn. W tym czasie w domu rodzinnym mieszkali rodzice odwołującego, odwołujący, siostra J. lat (...)i brat S. lat (...). Ojciec odwołującego pracował zarobkowo w (...) w O. aż do emerytury, na którą przeszedł w dniu 05.12.1975 r. Matka pracowała w gospodarstwie rolnym aż do przekazania gospodarstwa córce J. w zamian za emeryturę, którą otrzymywała od 16.01.1989 r. Nie pobierała renty rolniczej. Kierując się zeznaniami świadków w szczególności M. S. i częściowo W. J. Sąd ustalił, że główny ciężar prowadzenia gospodarstwa rolnego spoczywał na rodzicach odwołującego, a jedynie dzieci - w tym odwołujący - świadczyły doraźną pomoc w tym gospodarstwie. Odwołującemu w toku postępowania nie udało się wykazać aby stan zdrowia rodziców wykluczał ich pracę w gospodarstwie rolnym, skoro żadne z nich w tym okresie nie korzystało z rent, a ojciec nawet pracował w tym czasie zawodowo. Za niewiarygodne Sąd uznał zeznania odwołującego i jego siostry J. C. o wymiarze czasu pracy w gospodarstwie rolnym w trakcie trwania roku szkolnego biorąc pod uwagę, że w tym czasie w tym gospodarstwie pracowali przede wszystkim rodzice odwołującego, a dzieci im w tym jedynie pomagały kiedy miały czas. Nie można zapominać, że odwołujący w tym czasie uczęszczał do technikum co stanowiło kontynuację po zakończeniu edukacji w zasadniczej szkole zawodowej i nie wydaje się aby zaniedbywał naukę skoro jak sam zeznał uczył się około 3 godzinny dziennie. Z uwagi na konieczność codziennego dojazdu do szkoły oddalonej o ok. 1 jazdy i wymiar zajęć lekcyjnych jest w ocenie Sądu niemożliwe aby odwołujący w tym czasie pracował co najmniej 4 godziny dziennie. Odwołujący przed szkołą nie pracował w gospodarstwie bo po pierwsze musiał się wypaść aby być w stanie skupić się na zajęciach lekcyjnych. Po drugie jak twierdził miał to robić od godziny 5.30 przez godzinę i miał się zajmować obrządkami trzody chlewnej, bydła, konia i kur, a jak z doświadczenia życiowego wiadomo praca w oborze między innymi wiąże się z koniecznością styczności z fekaliami zwierząt co siłą rzeczy wymaga następnie starannego umycia, zatem w ocenie Sądu nie było możliwe aby akurat tym codziennie rano zajmował się odwołujący. Skoro jak zeznał odwołujący ze szkoły wracał zazwyczaj około 16.00 to uwzględniając że kładł się spać o 22.00 i uczył się przez 3 godzinny dziennie to nie mógł codziennie pracować co najmniej 4 godzinny dziennie w gospodarstwie rolnym. Rodzice odwołującego w gospodarstwie uprawiali pszenicę, żyto, jęczmień, ziemniaki, buraki, rzepak, warzywa i kukurydzę, ponadto hodowali 3 krowy, trzodę chlewną w ilości 4-5 sztuk, jednego konia i kury. Jednakże jak zeznali świadkowie to rodzice pracowali w gospodarstwie, a dzieci im pomagały. Dzieci, w tym odwołujący więcej pomagały w okresie wakacji. W okresie zimowo-jesiennym obsługa inwentarza żywego zajmowała 1-2 godzinny dziennie, ale zajmowali się tym wszyscy domownicy, a nie tylko odwołujący. Zatem praca odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców miała charakter doraźnej pomocy, natomiast w okresie wakacji letnich odwołujący pracował po co najmniej 4 godziny dziennie i tylko praca w okresie wakacji spełnia warunki określone w art. 10 ust. 1 pkt. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Na przestrzeni spornego okresu od 02.08.1971 r. do 22.07.1974 r. przerwy wakacyjne odpowiednio wynosiły w 1971 r. 30 dni, 1972-1973 – 4 miesiące i w 1974 r. 22 dni razem 5 miesięcy i 21 dni. Tego rodzaju ustalenie jednakże nie zmienia sytuacji odwołującego. Organ rentowy uznał za udowodniony jedynie okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 22 lat i 14 dni. Zatem nawet po doliczeniu okresu przerw wakacyjnych w ustalonym wymiarze odwołujący nie legitymuje się nadal wymaganym okresem 25 letnim okresem składkowym, nieskładkowym i uzupełniającym.

Mając na względzie powyższe Sąd oddalił T. C. od zaskarżonej decyzji organu rentowego na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego i art.477¹⁴ §1 k.p.c.